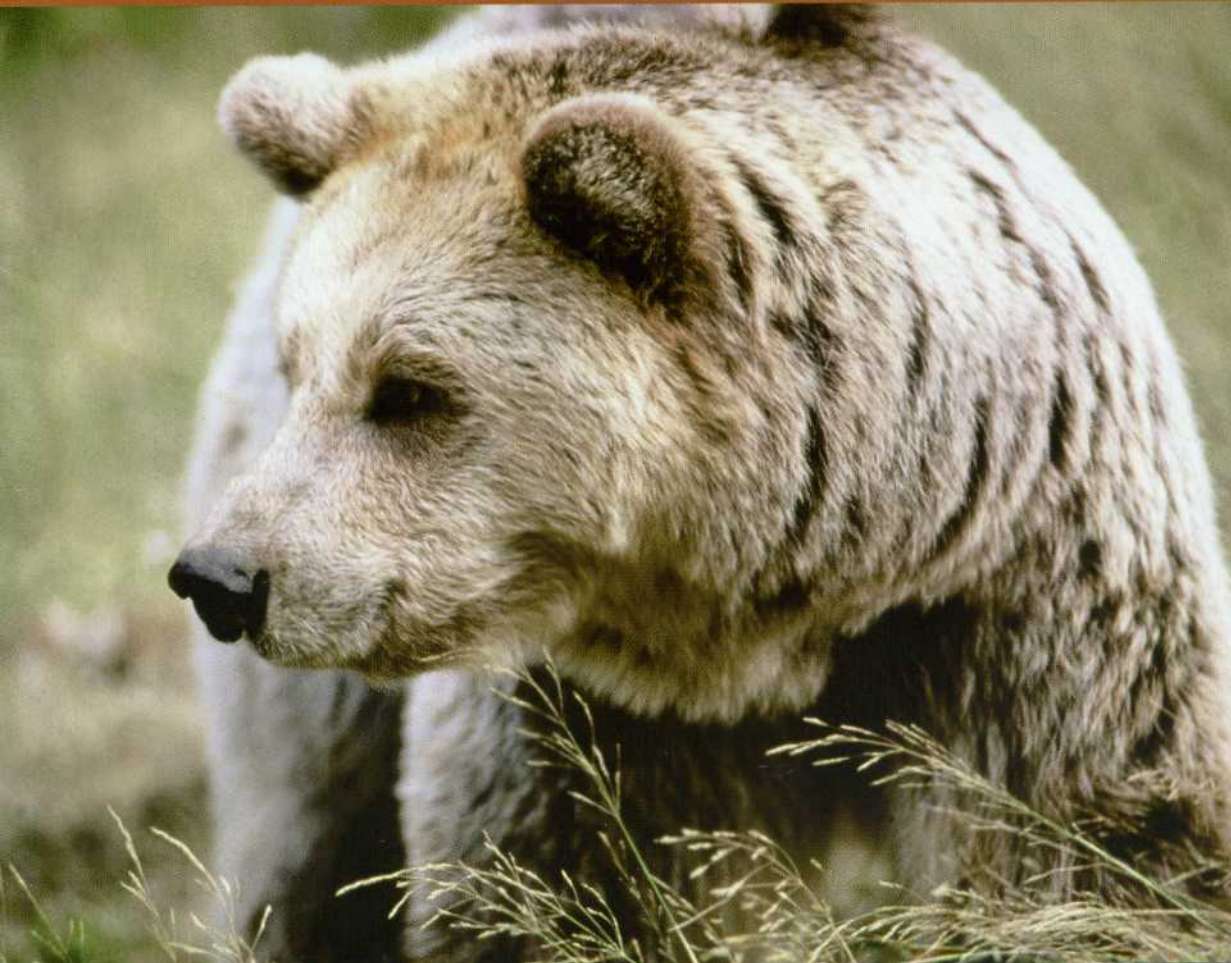

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Καφέ αρκούδα

(Ursus arctos)

Ταυτότητα

Είναι το πιο μεγάλο χερσαίο θηλαστικό της Ευρώπης. Έχει μήκος από 1,70 έως 2 μέτρα και ζυγίζει από 60 έως 250 κιλά, ανάλογα με το φύλο και την εποχή του χρόνου. Σε φυσιολογικές συνθήκες ζει περίπου 25 χρόνια.

Παρά την εντύπωση που επικρατεί, η αρκούδα δεν επιτίθεται πρώτη στον άνθρωπο, εκτός αν νιώσει ότι απειλείται η ίδια ή τα μικρά της.

Η θηλυκή αρκούδα γεννά το χειμώνα, κάθε δύο ή τρία χρόνια, από ένα έως δύο και σπάνια τρία μικρά. Τα νεογέννητα αρκουδάκια είναι τυφλά και γυμνά και ζυγίζουν μόλις 200-300 γραμμάρια. Εάν η μητέρα τους σκοτωθεί σε αυτό το στάδιο της ζωής τους, πεθαίνουν σε διάστημα 15-20 λεπτών. Σε κάθε περίπτωση, οι πιθανότητες να επιβιώσουν τα μικρά αρκουδάκια τον πρώτο χρόνο της ζωής τους είναι μόλις 50%.

Η επιβίωση της αρκούδας συνδέεται με την υγεία των δασών. Γι' αυτό τα μέτρα που λαμβάνονται από τον ΑΡΚΤΟΥΡΟ, έχουν ως στόχο, μεταξύ άλλων, την προστασία και την εξασφάλιση της καλής κατάστασης των δασών και των ορεινών οικοσυστημάτων στη χώρα μας.

Εκτός από τους βιοτόπους που μπορούν να παρέχουν την αναγκαία ποσότητα τροφικών πηγών, η αρκούδα έχει ανάγκη από σιχία. Η συνέχεια της ύπαρξης και της συμβίωσης της με τον άνθρωπο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εάν θα μπορέσουμε να της εξασφαλίσουμε τις προϋποθέσεις να βρίσκει καταφύγιο, να αναπαράγεται και να πέφτει σε λήθαργο το χειμώνα, μακριά από εστίες ενόχλησης.

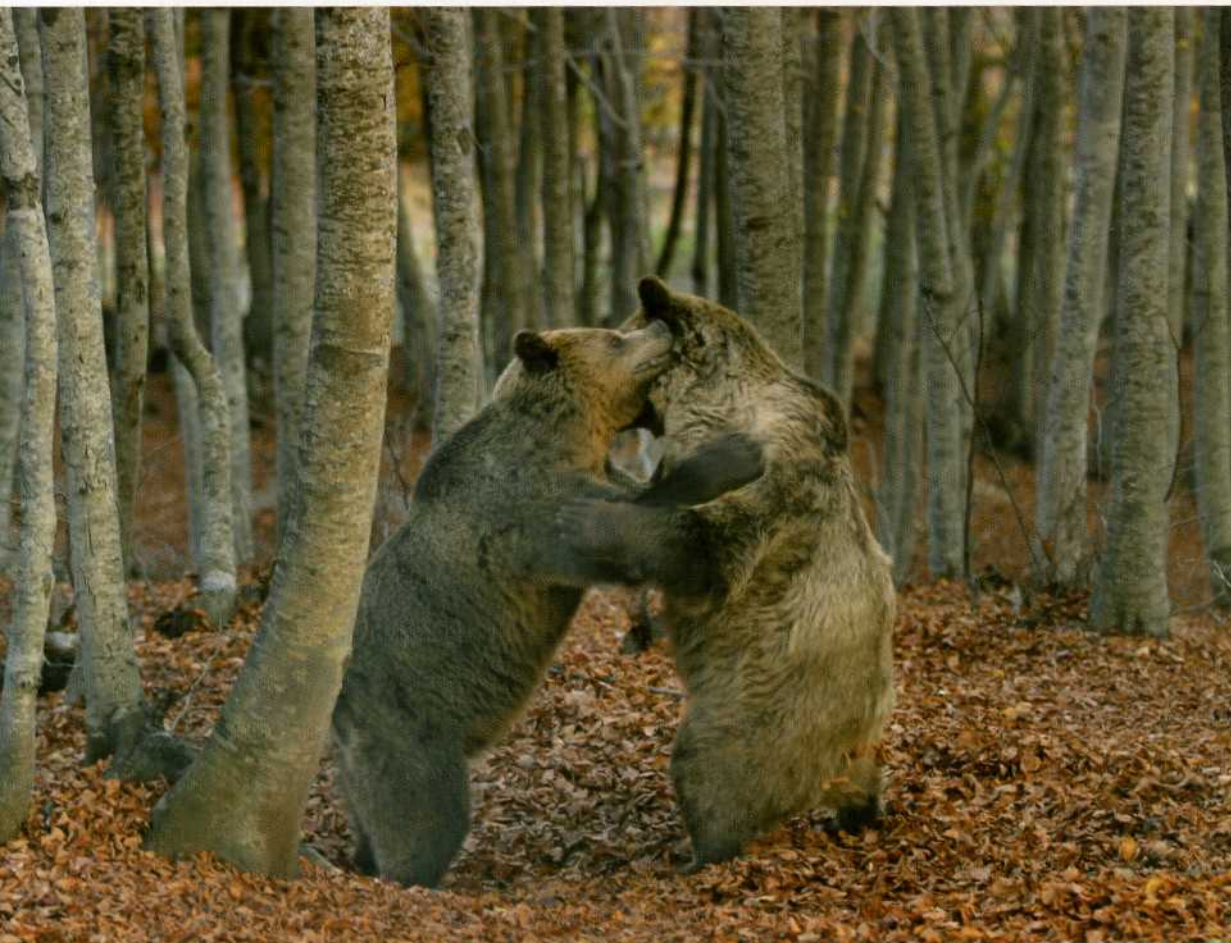

Η αρκούδα στην Ευρώπη

Η καφέ αρκούδα έως τον 15^ο αιώνα ζούσε σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Η καταστροφή των βιοτόπων της και το κυνήγι, που απαγορεύτηκε τις τελευταίες δεκαετίες, είναι οι κύριες αιτίες της ραγδαίας εξαφάνισής της από τις περισσότερες χώρες.

Η αρκούδα σήμερα ζει σε μικρούς, αποκομμένους πληθυσμούς με λιγιστές πιθανότητες επιβίωσης. Στη Γαλλία έχουν απομείνει λιγότερες από 10 αρκούδες, ενώ στην Ισπανία και την Ιταλία περίπου από 80-100. Σήμερα οι περισσότερες αρκούδες της Ευρώπης ζουν κυρίως στην περιοχή των Βαλκανίων, στα Καρπάθια, ενώ ο μεγάλος ρωσικός πληθυσμός εκτείνεται μέχρι την Σκανδιναβία. Σημαντικό γεγονός για το είδος είναι ότι γίνονται προσπάθειες επανεισαγωγής του τόσο στην Γαλλία (Πυρηναία) όσο και στην Ιταλία (στις Άλπεις με σημαντική επιτυχία).

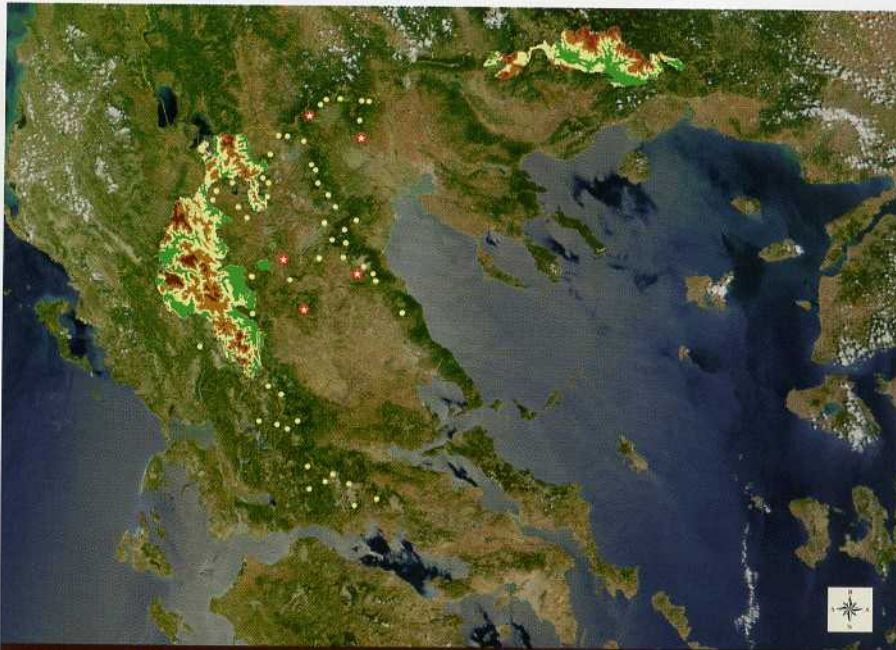

Η αρκούδα στην Ελλάδα

Έως τον 17^ο αιώνα, η κατανομή της αρκούδας στη χώρα μας έφτανε έως την Πελοπόννησο. Σήμερα, ο ελάχιστος πληθυσμός της αρκούδας στην Ελλάδα υπολογίζεται σε 200 άτομα που ζουν κυρίως στις περιοχές της Πίνδου και της Ροδόπης, σχηματίζοντας δύο πυρήνες πληθυσμού που δεν επικοινωνούν πλέον μεταξύ τους.

Ενθαρρυντικό για τον πληθυσμό της αρκούδας στην Ελλάδα είναι πως με τη δράση του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ, υπάρχουν σημαντικές περιοχές στις οποίες επανεμφανίστηκε η αρκούδα μετά από 60 και πλέον χρόνια, όπως ο ορεινός άξονας Βόρα-Βερμίου-Πιερίων και Ολύμπου αλλήλα και σε ορεινούς όγκους της Στερεάς Ελλάδας όπως ο Τυμφρηστός, τα Βαρδούσια και η Οίτη. Το γεγονός αυτό δεν πρέπει να προκαλεί εφησυχασμό αλλά συνέχεια των δράσεων για την προστασία του είδους.

Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΑΡΚΟΥΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- Μόνιμη παρουσία της αρκούδας στην Ελλάδα
- Σημεία εμφάνισης θηλυκών με μικρά (αναπαραγωγική δυναμική)
- Περιοχές επανεμφάνισης της αρκούδας

Στο χάρτη απεικονίζεται η παρουσία της αρκούδας στην Ελλάδα το 1996, όταν ολοκληρώθηκε η πρώτη έρευνα πεδίου για την καταγραφή του είδους. Σήμερα, η πολυετής επιστημονική εφαρμογή μετράει την παρουσία της αρκούδας από τον ΑΡΚΤΟΥΡΟ οπότε:

- δυναμική αύξηση για τον πληθυσμό της
- επίτευξη της εξηλιξίας της προς τα ανατολικά και νότια.

Απειλές

Η αρκούδα δεν έχει φυσικούς εχθρούς.
Κινδυνεύει μόνο από τον άνθρωπο.

Η αρκούδα απειλείται από:

Την άμεση θανάτωση ατόμων του είδους,
που προκαλείται από:

- Το λαθραίο κυνήγι
- Παραγωγούς που παθαίνουν ζημιές
- Αιχμηλωσία των μικρών για εκμετάλλευση μετά από φόνο της μητέρας τους.

• Τροχαία ατυχήματα

Την καταστροφή των βιοτόπων της,
που οφείλεται σε:

- Υπερεκμετάλλευση των δασών
- Δασικές πυρκαγιές
- Καταχρηστική διάνοιξη δασικών δρόμων
- Τεχνικά έργα χωρίς συνολικό σχεδιασμό και ουσιαστικό έλεγχο.

Την ελλιπή ενημέρωση μας
και την αδιαφορία μας
για τη σημασία ενός
απειλούμενου είδους.

Νομοθεσία

Η καφέ αρκούδα προστατεύεται σήμερα από τη διεθνή, την κοινοτική και την ελληνική νομοθεσία. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το άρθρο 258 (Ν.Δ. 86/69) του Δασικού Κώδικα, απαγορεύεται ο φόνος, η αιχμαλωσία, η κατοχή και η έκθεση σε δημόσια θέα της καφέ αρκούδας. Στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ειδών (Red Data Book) η καφέ αρκούδα αναφέρεται ως κινδυνεύον είδος. Σύμφωνα με την οδηγία 93/43 της ΕΕ, το είδος τελεί υπό προστασία.

Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ και η προστασία της αρκούδας στην Ελλάδα

Με την ίδρυση του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ ξεκίνησε η προώθηση της πολιτικής για την προστασία της αρκούδας στην Ελλάδα και η εναρμόνισή της με την Ευρωπαϊκή πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος. Συντονισμένες δράσεις για την "Προστασία και διαχείριση των πληθυσμών και των βιοτόπων της καφέ αρκούδας (Ursus arctos) στην Ελλάδα" υλοποίησε ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ στο πλαίσιο του LIFE-ΑΡΚΤΟΣ (1994-1995 και 1997-1999) που συντόνισε κατά τη διάρκεια του οποίου ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ συνέταξε και το Γενικό Σχέδιο Δράσης για το είδος στην Ελλάδα.

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Δράση

Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ με άξονα το Γενικό Σχέδιο Δράσης συντονίζει τις προσπάθειες για τη διατήρηση της καφέ αρκούδας, ενός από τα πιο σπάνια και σημαντικά είδη της άγριας ζωής στη χώρα μας και την Ευρώπη:

- Άμεση αντιμετώπιση των περιπτώσεων θανάτωσης αρκούδας από τον άνθρωπο
- Παρεμβάσεις για τη διατήρηση των βιοτόπων της αρκούδας
- Εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού

Συνεχής έρευνα και επιστημονική παρακολούθηση του πληθυσμού της αρκούδας

Για τη συνεχή βελτίωση της γνώσης για την αρκούδα στην Ελλάδα ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ υλοποιεί ερευνητικές δράσεις εφαρμόζοντας μια σειρά από επιστημονικές μεθόδους όπως:

- Συλλογή στοιχείων παρουσίας της αρκούδας στις περιοχές κατανομής όπως ίχνη, σημάδια, περιπτώματα κτλ.
- Ραδιοπαρακολούθηση ατόμων σε σημαντικές περιοχές για την αρκούδα με χρήση της πλέον σύγχρονης τεχνολογίας δορυφορικής (GPS) και ασύρματης τηλεφωνικής (SMS) τεχνολογίας
- Χρήση ειδικών καμερών στο βιότοπο με δυνατότητα αυτόματης ανίχνευσης κίνησης των ζώων
- Χρήση δεδομένων γενετικής ανάλυσης κυρίως από δείγματα τριχών τα οποία συλλέγονται με την εφαρμογή ειδικού προγράμματος Γενετικής Καταγραφής της αρκούδας στην Ελλάδα
- Χρήση βάσεων δεδομένων και του Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών.

Επιπλέον, καταγράφονται πρόσθετες και επίκαιρες πληροφορίες με διαρκή επικοινωνία με τους κατοίκους και τους σχετικούς φορείς των περιοχών εξάπλωσης του είδους.

Δράση

Μέτρα για τον περιορισμό των φόνων αρκούδας από τον άνθρωπο

Την πενταετία 1994-1998, η ερευνητική ομάδα του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ κατέγραψε σαράντα επτά (47) περιπτώσεις θανάτωσης αρκούδας από ανθρώπους!

Τα τελευταία χρόνια με βάση πραγματικές διαπιστώσεις αληθιά και προφορικές μαρτυρίες εκτιμούνται τουλάχιστον 10 περιστατικά νεκρών αρκούδων σε ετήσια βάση από αυτοκινητιστικά ατυχήματα, δηλητηριασμένα δολωμάτα και πυροβόλα όπλα.

Η συνέχεια των θανάτων με αυτό το ρυθμό, σε συνδυασμό με τις φυσικές απώλειες του πληθυσμού προκαλούν ανησυχία για την επιβίωση της αρκούδας στη χώρα μας.

Μέτρα για τον περιορισμό των φόνων αρκούδας από τον άνθρωπο

Την πενταετία 1994-1998, η ερευνητική ομάδα του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ κατέγραψε σαράντα επτά (47) περιπτώσεις θανάτωσης αρκούδας από ανθρώπους!

Τα τελευταία χρόνια με βάση πραγματικές διαπιστώσεις αληθιά και προφορικές μαρτυρίες εκτιμούνται τουλάχιστον 10 περιστατικά νεκρών αρκούδων σε ετήσια βάση από αυτοκινητιστικά ατυχήματα, δηλητηριασμένα δολωμάτα και πυροβόλα όπλα.

Η συνέχεια των θανάτων με αυτό το ρυθμό, σε συνδυασμό με τις φυσικές απώλειες του πληθυσμού προκαλούν ανησυχία για την επιβίωση της αρκούδας στη χώρα μας.

Δράση

Αρκούδα-χορεύτρια

Για να συλλήβουν τα αρκουδάκια οι αρκουδιάρηδες σκοτώνουν τη μητέρα αρκούδα. Με τη δημιουργία του Περιβαλλοντικού Κέντρου του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ, όπου φιλοξενούνται οι αρκούδες αήλικα και οι αιχμάλωτοι λύκοι που κατάσχονται από τις τοπικές Δασικές Υπηρεσίες, δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την εξάλειψη αυτής της πρακτικής στην Ελλάδα.

Κάθε περίπτωση αρκούδας-χορεύτριας δεν σημαίνει μόνο βίαιη μεταχείριση και εκμετάλλευση του ζώου, αλλά και δύο τουλάχιστον λιγότερες αρκούδες στο φυσικό τους περιβάλλον.

Οι αρκούδες που ζουν στο Καταφύγιο της Αρκούδας στο Νυμφαίο, ήταν αιχμάλωτες από αρκουδιάρηδες, έκαναν νούμερα σε τσίρκο και σε ζωολογικούς κήπους, βασανίστηκαν. Δεν πρόκειται ποτέ να ζήσουν ελεύθερες. Το Καταφύγιο της Αρκούδας είναι μια περιφραγμένη έκταση 50 στρεμμάτων μέσα σε φυσικό δάσος οξιάς, είναι ο χώρος στον οποίο θα ζήσουν την υπόλοιπη ζωή τους οι αρκούδες.

Αντιμετώπιση λαθροθηρίας

Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ συνεργάζεται με τη δασική υπηρεσία και κυνηγετικές ομοσπονδίες για την εξάλειψη του λαθραίου κυνηγιού, αλλά και για την ενημέρωση των κυνηγών σχετικά με τον τρόπο που πρέπει να αντιδρούν όταν συναντούν αρκούδα στο δάσος. Σε κρίσιμες για το είδος περιοχές λαμβάνονται ειδικά μέτρα, ώστε να αποφεύγονται οι θανατώσεις ή η ενόχληση των ζώων.

Δράση

Παρεμβάσεις για τη διατήρηση των βιοτόπων της αρκούδας

Η καταστροφή, η υποβάθμιση και ο κατακερματισμός των βιοτόπων της αρκούδας συνεπάγονται την απώλεια του ζωτικού χώρου της καθώς και των περιοχών επικοινωνίας μεταξύ των διαφορετικών πληθυσμών, που είναι απαραίτητοι για τις οικολογικές απαιτήσεις του είδους.

Προστασία σημαντικών περιοχών

Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ σε συνεργασία με το ΥΠΕΧΩΔΕ, εκπόνησε Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες σε τρεις από τις σημαντικότερες περιοχές για το είδος την Πίνδο, το Γράμμο και την Ροδόπη. Επιδιώκεται η υπαγωγή των περιοχών σε ειδικό καθεστώς προστασίας και διαχείρισης. Η τεκμηρίωση των προτάσεων απαιτεί τη συστηματική συλλογή στοιχείων για το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον με χρησιμοποίηση πλέον σύγχρονων μεθόδων επεξεργασίας δεδομένων, χαρτογράφησης και αποτύπωσης όπως τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών.

Βελτίωση βιοτόπων

Η αρκούδα τρέφεται κατά μεγάλο ποσοστό (έως το 60%) με καρπούς του δάσους. Σε συνεργασία με τη Δασική Υπηρεσία, ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ πραγματοποίησε πιλοτικά φυτεύσεις 100.000 καρποφόρων δέντρων ώστε να συμβάλει στη βελτίωση των βιοτόπων άγριων ειδών της πανίδας που απειλούνται με εξαφάνιση.

Αντίστοιχα για την εξασφάλιση της προστασίας της φυσικής αναπαραγωγής της αρκούδας, ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ συνέβαλε καθοριστικά στην αλλαγή της νομοθεσίας και τη δυνατότητα εποχιακού αποκλεισμού σημαντικών περιοχών διαχείρισης της αρκούδας με ειδικές μπάρες καθώς και στην πιλοτική εφαρμογή του μέτρου.

Για τη μόνιμη υιοθέτηση των πρακτικών αυτών στο πλαίσιο της δασικής διαχείρισης πολλαπλών χρήσεων ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ ασκεί διαρκή πολιτική πίεση.

Δράση

Παρεμβάσεις σε τεχνικά έργα

Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ παρεμβαίνει σε όλες εκείνες τις περιπτώσεις όπου οι βιότοποι της αρκούδας καταστρέφονται από μεγάλα τεχνικά έργα (δρόμοι, φράγματα, λιανομέια κ.λπ.). Φροντίζει για τον περιορισμό των επιπτώσεων και το συνυπολογισμό των αναγκών της αρκούδας και άλλων ειδών της άγριας ζωής στη φάση σχεδιασμού των τεχνικών έργων. Μια από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις σε εθνικό αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο είναι η επίτευξη της αλλαγής της αρχικής χάραξης της Εγνατίας Οδού στην περιοχή των Γρεβενών έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανεμπόδιστη γενετική επικοινωνία των τοπικών πληθυσμών της αρκούδας όπως και η συνεχής παρακολούθηση της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων της κατασκευής του έργου συμπεριλαμβανομένης και της κατασκευής του άξονα Ε65 (Γρεβενά-Λαμία)

Ορεινές περιοχές

Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ με είδος δείκτη την αρκούδα, δραστηριοποιείται για τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος των πιο αντιπροσωπευτικών ορεινών περιοχών της Ελλάδας, της Πίνδου, του Γράμμου, της Ροδόπης, του Βόρα, του Βέρνου και του Βαρνούντα και συμμετέχει στην ορθολογική διαχείρισή τους.

Πρόκειται για περιοχές με υψηλή βιοποικιλότητα, σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, εκτεταμένα ώριμα παραγωγικά δάση, εντυπωσιακούς βραχώδεις σχηματισμούς, λίμνες, ποτάμια και μικρή ανθρώπινη παρουσία. Για τους λόγους αυτούς ολόκληρες οι περιοχές ή σημαντικά τμήματά τους υπόγονται σε ειδικά καθεστώτα διαχείρισης και προστασίας.

Δράση

Ζωή για την αρκούδα σημαίνει ζωή για τα δάση και τον άνθρωπο

Διαβαλκανική συνεργασία

Για τη διατήρηση των φυσικών περιοχών, που λειτουργούν ως ζώνες επικοινωνίας μεταξύ των πληθυσμών της αρκούδας που ζουν στη Βαλκανική, αναπτύσσεται διασυνοριακή συνεργασία με τις γειτονικές χώρες και εξελίσσεται το BALKAN NET -διαβαλκανικό δίκτυο για την προστασία και διατήρηση των μεγάλων σαρκοφάγων.

Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού

Η έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με την ανάγκη υποστήριξης των προσταθειών διατήρησης του είδους, χαρακτηρίζεται ως μία ακόμη σημαντική απειλή για την αρκούδα. Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ υλοποιεί δράσεις ευαισθητοποίησης, δίνοντας έμφαση στις περιοχές κατανομής της αρκούδας και σε επιλεγμένες κοινωνικές ομάδες αναφοράς. Με παραγωγή έντυπου ενημερωτικού υλικού, οργανωμένη παρουσία στα εθνικά και τοπικά ΜΜΕ, εκδηλώσεις και παρουσιάσεις, επιδιώκεται η ενημέρωση των πολιτών.

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Το «βαλιτσάκι της καφέ αρκούδας», έχει διακινήθει σε χιλιάδες σχολικές τάξεις στην Ελλάδα και μεταφρασμένο στα αγγλικά σε σχολεία των Βαλκανίων και της Ευρώπης. Επιπλέον, οι μαθητές που επισκέπτονται το Περιβαλλοντικό Κέντρο ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο πεδίο, με το όνομα «Δάσος, το σπίτι της αρκούδας». Άλλα τρία προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, «Ο δικός μου Γράμμος/Η δική μου Ροδόπη-Χάρτες του τόπου μου» και «Οι χαρτογράφοι του Βέρνου και του Βαρνούντα» έχουν σχεδιαστεί με είδος δείκτη την αρκούδα ώστε να προσεγγίσουν ορεινές περιοχές που αποτελούν τυπικό βιότοπο της αρκούδας.

Περιβαλλοντικό Κέντρο ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ

Το Περιβαλλοντικό Κέντρο, εκτός από τη συμβολή του στην εξάλειψη του φαινομένου της αρκούδας-χορεύτριας, αξιοποιείται και για την ευρύτερη ενημέρωση των περίπου 50.000 επισκεπτών του, ετησίως. Λειτουργεί από το 1993 και οι εγκαταστάσεις του περιλαμβάνουν το Καταφύγιο Αρκούδας σε δασική έκταση στο Νυμφαίο, τον Κτηνιατρικό Σταθμό και το Κέντρο Ενημέρωσης για την Αρκούδα στον Αετό του νομού Φλώρινας, εξοπλισμένο με σύγχρονα οπτικοακουστικά και ηλεκτρονικά μέσα, το Καταφύγιο και Κέντρο Ενημέρωσης του Λύκου καθώς και το Κέντρο Αναπαραγωγής του Ελληνικού Ποιμενικού Σκύλου στην Αγραπιδιά της Φλώρινας.

Οι αρκούδες δεν είναι του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ,
είναι σπάνιο και πολύτιμο κομμάτι της ελληνικής φύσης.
Δίνουν ζωή και ποικιλία στα δάση.
Όπου υπάρχει αρκούδα, το περιβάλλον είναι
υγιές για τη ζωή μας.

GRAPHICSTORE

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

ΑΣΤΙΝΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΩΝ ΕΣΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΡΟΦΚΟΤΗ 3 • 546 24 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Τ 2310 555920 • F 2310553932
E arcturos@arcturos.gr
URL www.arcturos.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΧΕΙΟ Γ. ΚΑΙ Α. Π. Π. Π.

Το έργο συγχρηματοδοτείται σε ποσοστό 80%
το συνολικό από την Ευρωπαϊκή Ένωση -
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης -
και κατά το υπόλοιπο ποσοστό
από εθνικούς πόρους.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΕΤΠΑ